

Zpráva o šetření ve věci kouření ve Věznici Bělušice

Dne 18. 1. 2018 se na mě obrátilo několik odsouzených, kteří jsou umístěni na oddíle 5/1-N ve Věznici Bělušice. Odsouzení si stěžovali, že ve věznici byl zrušen nekuřácký oddíl; nyní jsou ubytováni na nekuřácké ložnici, ale společné prostory jsou neustále zakouřené; stejně tak prostory schodiště, kde čekají na odběr stravy.

A. Shrnutí závěrů

Věznice Bělušice pochybila v tom, že odsouzení nekuřáci jsou pravidelně vystavováni negativnímu účinku pasivního kouření ze strany odsouzených kuřáků.

B. Skutková zjištění

Pověření zaměstnanci Kanceláře veřejného ochránce práv provedli dne 22. 2. 2018 místní šetření ve Věznici Bělušice. Na oddíle 5/1-N bylo v době provedení místního šetření umístěno 62 odsouzených, z toho 13 nekuřáků a 51 kuřáků. Na oddílu se nacházela malá kuřárna (1,1 x 2,2 m), dle mého názoru pro nejvýše 4 odsouzené menšího vzrůstu, kteří se tam v jeden okamžik mohou vměstnat. Jde o jediné místo na oddílu, kde je povoleno kouřit. V uvedené kuřárně byl instalován menší větrák k odvětrávání kouře. Na oddílu našli mnou pověřeni zaměstnanci v prostorách koupelny na podlaze nedopalek od cigarety. Oddíl má dle provedeného zjištění vyhrazenou jednu ložnici pro odsouzené nekuřáky, ve které je umístěno 13 osob. Na schodišti, sloužícím k navádění odsouzených na odběr stravy, bylo nedopalků od cigaret nepočítaně. Jedná se o dvoupatrové schodiště, kam jsou odsouzení dozorcem v přízemí vpuštěni. Následně je dozorce v době, kdy se uvolní jídelna ze strany jiného oddílu, vpustí ve druhém patře do jídelny k odběru stravy.

Odsouzení nekuřáci shodně uvedli, že kuřáci na oddílu kouří ve všech prostorách (na chodbě, kulturní místnosti, toaletách). Taktéž kuřáci z oddílu kouří při tom, když čekají na výdej stravy v prostoru k tomu určeném. Na tomto schodišti čekají odsouzení dle svého vyjádření 20 až 50 minut. Všichni nekuřáci taktéž shodně uvedli, že i kuřáci mají svá práva, a pokud nemohou na oddíle kouřit dle své potřeby, jedná se o pochybení věznice. Vychovatel na oddílu mi sdělil, že za uplynulý měsíc došlo na sledovaném oddílu ke kázeňskému potrestání odsouzených za porušení zákazu kouření asi v pěti případech. Ani kuřáci na oddílu žádným způsobem nezastírali, že kouří ve všech prostorách, kde je to zakázáno, a rovněž i na uvedeném schodišti ústícím do jídelny. Tito odsouzení jsou si vědomi práv nekuřáků, nicméně celá současná situace jim neumožňuje kouřit dle vlastní potřeby. Hlavním důvodem je kapacitně nedostatečná kuřárna na oddílu.

Dle sdělení ředitele věznice plk. Mgr. Romana Mišáka jsou na uvedeném oddílu umístěni pouze nepracující odsouzení. Tito odsouzení byli přemístěni na uvedený oddíl z jiného oddílu z organizačních důvodů. Na původním oddílu byli odsouzení ubytováni v menším počtu osob na ložnicích, z čehož údajně taktéž vyplývá současná nespokojenost odsouzených. Aktuálně nelze dle ředitele věznice, zejména s ohledem na požadavky

odděleného umístování,¹ umístování dle jednotlivých stupňů zabezpečení, kapacitní situaci,² požadavky na oddělené umístování pracujících a nepracujících odsouzených (odlišný režim dne – budíček, navádění odsouzených do práce), vyhradit samostatný oddíl pouze pro nekuřáky. V době vycházek odsouzení dle sdělení ředitele kouřit mohou. Na schodišti před jídelnou čekají odsouzení dle sdělení ředitele maximálně 20 minut. Současně nemůže být na tomto schodišti přítomen dozorce, a to z bezpečnostních důvodů (možnost napadení dozorce velkou skupinou odsouzených na malém uzavřeném prostoru), prostor je pouze monitorován dvěma kamerami.

Z dokumentace věznice vyplývá, že v uvedené věci řešila stížnost jednoho z odsouzených nekuřáků (nikoliv jednoho ze stěžovatelů) na kouření ve společných prostorách sledovaného oddílu. Tato stížnost byla vyhodnocena jako nedůvodná.

C. Právní hodnocení

Věznice Bělušice pochybila v tom, že odsouzení nekuřáci jsou pravidelně vystavováni negativnímu účinku pasivního kouření ze strany odsouzených kuřáků.

Vězeňská správa musí zajistit ochranu zdraví všech vězňů ve své péči.³ Na základě vlastní žádosti se odsouzený nekuřák umístí vždy odděleně od odsouzených kuřáků.⁴ Odsouzený je povinen dodržovat zákaz kouření v místech, kde je to vzhledem k možnému ohrožení zdraví nekuřáků nebo z protipožárních důvodů ředitelem věznice zakázáno.⁵

Podle zákona se s odsouzenými ve výkonu trestu odnětí svobody musí jednat tak, aby bylo zachováno jejich zdraví.⁶ Obecná preventivní povinnost ve vztahu k právu na ochranu zdraví vězňených osob se projevuje, mimo jiné, právě na problému tzv. pasivního kouření, což souvisí s oddělováním kuřáků a nekuřáků ve věznicích. Řád výkonu trestu zakotvuje povinnost věznice odděleně od kuřáků umístit odsouzeného nekuřáka, pokud o to požádá.⁷ Právní úprava je v otázce umístování nekuřáků jednoznačná a zřetelně odráží snahu zákonodárce chránit nekuřáky před škodlivými účinky kouření.⁸

Stejný závěr vyplývá z judikatury Evropského soudu pro lidská práva, který v porušení práva na ochranu zdraví v případě nekuřáků spatřuje možné porušení čl. 3 Evropské

---

1 Viz § 7 zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

2 Věznice Bělušice je aktuálně ke dni 21. 2. 2018 naplněna na 119,90 % (<https://www.vscr.cz/wp-content/uploads/2018/02/TSH-21.-2.-2018.pdf>).

3 Článek 39 Evropských vězeňských pravidel (Doporučení Rec (2006) 2 Výboru ministrů členským státům Rady Evropy k Evropským vězeňským pravidlům).

4 Ustanovení § 23 odst. 7 vyhlášky č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů.

5 Ustanovení § 28 odst. 2 písm. o) zákona o výkonu trestu odnětí svobody.

6 Ustanovení § 2 odst. 2 zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů.

7 Ustanovení § 23 odst. 7 vyhlášky č. 345/1999, kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů.

8 Souhrnná zpráva o činnosti veřejného ochránce práv za rok 2013, s. 58.

úmluvy (špatné zacházení).⁹ V rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 25. 8. 2016, sp. zn. 30 Cdo 2478/2015, je konstatováno, že nesprávným úředním postupem orgánů Vězeňské služby ČR ve smyslu § 13 odst. 1 zák. č. 82/1998 Sb., ve znění pozdějších předpisů, je i porušení povinnosti přijmout preventivní opatření k ochraně života a zdraví vězňů. Česká judikatura taktéž připouští možnost přiznání náhrady škody na zdraví z důvodu vystavení nekuřáka tabákovému kouří.¹⁰

Šetřením byla bez jakýchkoli pochybností zjištěna skutečnost, že odsouzení kuřáci kouří v prostorách, kde je kouření zakázáno, a odsouzení nekuřáci jsou vystaveni v poměrně masovém měřítku negativním účinkům pasivního kouření.

Nelze popřít, že by věznice netrestala odsouzené při porušení zákazu kouření. Nemohu ale konstatovat, že by tímto vyřešila uvedené pochybení; spíše se zamýšlím nad tím, zda v dané situaci má kázeňské trestání odsouzených za porušování zákazu kouření vůbec ještě nějaký výchovný či pedagogický smysl, když základní problém popsany v této zprávě spočívá v tom, že na oddílu je kapacitně zcela nedostatečná kužárna. Znovu opakuji, že na oddílu je 51 kuřáků (v době místního šetření), ale do kužárny (jediné místo, kde je na oddíle povoleno kouřit), se vejdu dva, maximálně čtyři.

Chápu, že vzhledem k současně napjaté kapacitní situaci v českých věznicích je hledání možného řešení v této věci velmi obtížné.

Nicméně musím apelovat na vedení Věznice Bělušice, aby zvážilo všechny možnosti řešení dané nežádoucí situace. Nelze znovu utvořit nekuřácký oddíl, na kterém budou společně pracující či nepracující odsouzení? Je prioritou oddělené umístění pracujících a nepracujících odsouzených nebo zdraví jednotlivých odsouzených? Může věznice nějakým způsobem zajistit, aby odsouzení mohli kouřit na více místech či ve větších prostorách dle své potřeby? Je na daném oddíle technicky možné vybudování kužárny s větší kapacitou?

S problémem pasivního kouření se nepotýká pouze Věznice Bělušice. Tento případ je výjimečný pouze tím, že na dotčeném oddílu je velmi malá kužárna, která svou kapacitou nevyhovuje počtu kuřáků.

Problém lze řešit v zásadě pěti způsoby:

- (1) Zřízení čistě nekuřáckého oddílu – tedy oddílu kam budou umístováni výhradně nekuřáci. V minulosti se touto cestou vydaly některé, zejména větší věznice (např. Věznice Ostrov nad Ohří, Věznice Horní Slavkov, donedávna také Věznice Bělušice).
- (2) Zřízení kužáren vně oddílu – tedy na oddílu je zakázáno kouřit, kuřáci mají vyhrazen prostor vně budovy. Taková praxe je například v Rapoticích či Břeclavi-Poštorné.

9 KMEC, Jiří a kol. *Evropská úmluva o lidských právech*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 422-423.

10 Srov. např. rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 17. 1. 2007, č. j. 25 Co 403/2006-317 a *contrario*.

Fotografie č. 1: Věznice Rapotice

Fotografie č. 2 a 3: Věznice Břeclav (objekt Poštorná)

- (3) Zřízení odvětrávané kuřárny obdobně jako na letištích – na oddílu je prosklený uzavřený prostor, který je dobře odvětráván (zpravidla u okna), kde je povoleno kouřit. Tuto úpravu má například Vazební věznice Olomouc.

Fotografie č. 4: Vazební věznice Olomouc

- (4) Kuřárny na oddílu – nejběžnější (nikoliv nejvhodnější) je model, kdy kuřárna je zřízena v kulturní místnosti či na konci chodby ve stavebně odděleném prostoru. V tomto případě nejčastěji dochází k průniku cigaretového kouře z kuřáren do společných prostor, neboť jsou místnosti nedostatečně odizolovány a odvětrávány.

Fotografie č. 5: dotčený oddíl ve Věznici Běloušice

- (5) Zejména v dřívějších dobách fungovaly v některých věznicích kuřácké ložnice. To znamená, že ve společných prostorech bylo zakázáno kouřit, ale v označených ložnicích/celách bylo kouření povoleno. Toto řešení považuji za nejméně vhodné.

Každá věznice je stavebně unikátní prostor a nelze jedno řešení aplikovat v každé věznici. Nicméně mám za to, že z představených řešení lze v každé z věznic některé využít.

D. Informace o dalším postupu

Zprávu zasílám řediteli Věznice Bělušice a podle ustanovení § 18 odst. 1 zákona o veřejném ochránci práv žádám, aby se ve lhůtě 30 dnů od jejího doručení vyjádřil ke zjištěným pochybením a informoval mě o přijatých opatřeních k nápravě. Zpráva shrnuje mé dosavadní poznatky, které mohou být podkladem pro závěrečné stanovisko podle ustanovení § 18 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv.

Zprávu zasílám rovněž jednomu ze stěžovatelů.

Brno 2. března 2017

Mgr. Anna Šabatová, Ph.D.
veřejná ochránkyně práv